

IVAN TAVČAR

VISOŠKA KRONIKA

Zbirka Lastovka: najlepše zgodbe sveta
Založba Karantanija
Ljubljana 1997

1. Kronika pomeni literarno delo, ki je zapis zgodovinskih dogodkov po časovnem zaporedju, ne glede na njihove notranje zveze. V Visoški kroniki je pripovedovalec Izidor Khallan, ki zapisuje pretekle dogodke, ki so se mu zgodili v življenju. Pisca kronike je kronist.

2. Pripovedovalčev tip je prvoosebni, saj sam nastopa v delu. Vendar pripoveduje z distanco. Zaradi časa, ki je pretekel, ve več in je sposoben izpostaviti pomembne dogodke, nepomembne pa izpustiti.

3. Jezik je starinski, kar je tudi pričakovati, saj je zgodba dogaja konec 17. stoletja. Tavčar se ni izogibal tujkam in je zavestno kršil slovnične zakone. Vse tujke, pa je razložil v našem jeziku. Vendar ta starinska kronikalna in svetopisemska privzdignjena govorica ustreza liku Izidorja, ki je pripovedovalec. Visoška kronika je pisana s pripovedno napetostjo, ki bralcu ne pusti od knjige. Obenem pa v njem vzbudi sočustvovanje in jezo nad neumnostjo.

4. Zgodba poteka od srede tridesetletne vojne (vojskovanje Polikarpa) do 2. desetletja 18. stol. (zadnja letnica 1716-smrt Izidorja). To je čas protireformacije, ko se je vrnil temačni sredni vek. Med ljudmi je prisotno vraževerje in verska gorečnost, obenem pa so nesamostojni in nesposobni misliti s svojo glavo.

5. Kroniko pripoveduje Izidor, ki ga imenujemo kronist.

6. Polikarp je čudaški gospodar na Visokem. Njegova preteklost je zavita v skrivnost, ker je redkobeseden in nedostopen. Spi v kleti, kjer svetloba prihaja le skozi dve nizki okni, stene so vlažne. Posteljo si je napravil sam in jo sam tudi postiljal, ker ni nikogar pustil k nej. Tu pa je skrival tudi črn železni zaboj - vojno blagajno. Ta je dokaz o njegovem pohlepu po denarju in je povezana z zločinom, ki ga teži. Glas vesti povzroča sicer močnemu in postavnemu Polikarpu hude muke, da ne more mirno spati in ga je strah smrti. V svojem vraževerju sliši glas Jošta Schwarzkoblerja ki kliče: »Pridem pote ...« Želi si pozabiti preteklost in zaživeti kot imovitež. Odkupuje se skesanjem, je vnet luteran, izpovedjo in samoobtoževanjem.

Vendar je, starim napakam navkljub, nagle jeze, surov in nasilen do svojih bližnjih. Njegova krutost se najbolj pokaže, ko odseka prst Izidorju, ki je vzel cekin iz njegove skrinje.

Izidor je po značaju slabič. Je boječ, neodločen, omahljiv, nesamostojen, zatrt, nezaupljiv in obremenjen z voljo drugih. Je nesposoben stvarno presoјati okoliščine, niti ne zmore pristnega čustvovanja. Zato zatre vsa nežnejša čustva do Agate in podleže vraževernosti. Ta je posledica verske gorečnosti. Izidor se namreč sklicuje na boga in svetnike in zato tudi ni sposoben zanikati obstoj čarovnic, saj se duhovščina, nastavljena od boga, ne more zmotiti. Na njegov mehek značaj je vplivala predvsem očetova avtoriteta. Polikarpa spoštuje in občuduje, obenem pa se ga boji in se mu podreja. Toda zaradi vsega tega je obremenjen z njegovo preteklostjo in je prepričan, da mora popraviti krivico, ki jo je Polikarp storil. Toda po sojenju Agati, spozna, da je ravnal narobe, in se spreobrne. Nekaj mora storiti, zato se odpove vsemu in odide v vojsko. Tako osvobodi samega sebe.

Jurij je bratovo popolno nasprotje. Vitalen in razumen je popolnoma osvobodil svojo osebnost. Živi v sožitju s svojimi željami in predstavami. Vendar ostaja v ozadju in tih. Izidor ga sploh ne opazi, zanj je še vedno nedorasel otrok brez pameti. Pa vendar je dosegel več zrelosti kot jo bo Izidor kdajkoli.

7. Vsi trije ženski liki so idealizirani. Izidorjeva mati Barbara je najboljša gospodinja, ki z varčevanjem množi možev premoženje in skrbi za blaginjo doma. Vendar Polikarp ne mara zanjo in jo ponižuje in tepe pred otroki in služabniki. Toda ona je kljub trpljenju vdana v usodo in pokorna svojemu možu, kot je bilo rečeno ob poroki. Sebe in svoje življenje žrtvuje za druge.

Margareta, prva Izidorjeva izbranka, je tipično kmečko dekle. V Izidorja se zaljubi s značilno romantično ljubeznijo in mu želi v življenju le najboljše. Zato prevzame vlogo mučenice in mu želi, da bi bil srečen z Agato, čeprav je sama razočarana. Čaka ga vsa ta leta in njena ljubezen ne usahne. Ko se Izidor vrne ranjen, odhiti k njemu in ga neguje. Na koncu se vse srečno konča s poroko.

Agata je lepo pametno in pridno dekle. Zgledna je v vsakem pogledu. Vendar je v življenju marsikaj hudega doživela. Ko jo obtožijo čarovništva se ji podere svet. Izgubi vero v ljudi in resnico. Čeprav je oprana krivde, jo obtožba spremlja celo življenje. Noben dokaz ni dovolj zlobnim in opravljivim ljudem. Svoje življenje preživi kot mučenica. Njeno življenje se malo izboljša, ko Marks na smrtni postelji prizna, da si je vse o čarovnicah izmislil.

8. V Visoški kroniki je realističen opis socialnih in političnih razmer. Stvarni so tudi povprečni značaji v vsakdanjih okoliščinah. Romantični so idealizirani ženski liki (Agata, Margareta in Barbara) in vraževerje. Za romantiko je značilna tudi Polikarpova izjemna osebnost z mračno pretklostjo, in s tem povezane strasti in maščevanje. Ljubezen pa je različna. Med Jurijem in Agato je realistična ljubezen, zato pa je med Margaretina ljubezen do Izidorja romantična, saj traja od začetka zgodbe do konca, kljub temu, da se Izidor, do prihoda z vojske ne zanima preveč zanjo.

9. Izidorjevemu žrtvovanju navkljub, se tegobe na Visokem ne končajo. Zaradi kuge sta umrla Jurij in njegova najstarejša hči Marija Ana. Sedaj še živita obe materi in Suzana, Jurijeva hči, ter Georgius Postmus, Izidorjev sin. Slednji pa si želi postati duhovnik, čeprav se Suzana malo zanima zanj.